

מספר שאלון 57203:	מספר יח"ל: 2	בגרות במקצוע: גאוגרפיה
כותבי פתרון הבחינה: לירן לוטם, מתניה דגן, שלומית שושן	שעת בחינה: 12:30	תאריך בחינה: 21/6/18

שאלה מספר 1- מפעלי מים בישראל

א. הקמת המוביל הארצי התאפשרה בעקבות עליה בביקוש למים, כיוון שאוכלוסיית המדינה גדלה בשנים הראשונות בעקבות עליות שנות החמישים. המוביל הארצי הוקם גם בעקבות סכסוך המים מול ירדן על הקמת תעלת העיור המסיתה את מי הירמוך דבר הפוגע בכמות המים באגן הירדן.

ב. (1) שני הגורמים לשינוי בצריכת המים הכללית הם: גידול באוכלוסיה ולכן צריכת מים גבוהה יותר ועלייה ברמת החיים גרמה לציבור לצרוך מים לשימושים חדשים.

(2) הירידה בשימוש מי הכנרת היא ירידה משמעותית ונובעת מהעובדה שהכנרת היא מאגר תיפעולי וכמות המים שניתן לשאוב ממנה אינה קבועה ותלויה בכמות המשקעים השנתית ובעלייה וירידה של מפלס הימה. השינויים בכמות הנשאבת נבעו מגורמים טבעיים כגון התחממות וירידת פחות גשמים לאורך השנים וכן בגורמים חיצוניים כמו משברים ומלחמות שהובילו לשימוש מופחת במים, וכן עלייה בכמות התושבים בישראל ושאיבת יתר של מי הכנרת.

שאלה מספר 2- מפעלי מים בישראל

א. הגרף מתאר מגמת עליה די אחידה משנת 1970 עד 2015, הסיבות לעליה זו היא פיתוח טכנולוגיה רפואית ועליה בהון אנושי, וכן בעליה במודעות לאורח חיים בריא.

ב. (1) ההבדלים העיקריים בין שתי הפירמידות הם: כמות האוכלוסיה התלויה הצעירה בירושלים היא גדולה יחסית לכלל האוכלוסיה, בשל קבוצות אוכלוסייה המעודדות ילודה המתגוררות בירושלים (חרדים, ערבים). בת ים היא עיר במטרופולין תל אביב אך אינה עיר מרכזית בה ולכן האוכלוסיה המבוגרת גדולה יותר שם.

(2) השפעה של שיעור האוכלוסיה הצעירה על מערך השירותים החברתיים היא יותר בתי ספר ומוסדות חינוך בלתי פורמליים. ההשפעה על האוכלוסיה המבוגרת היא יותר מרכזי בריאות ומרכזי יום לקשיש ג. מדינת ישראל החליטה להעלות את גיל הפרישה לגמלאות כדי לאפשר לאוכלוסייה המבוגרת אשר כמותה גדלה משנה לשנה להמשיך להתקיים ולכלכל עצמם בכבוד. יתרון נוסף הוא הגדלת מספר המועסקים במשק ובכך הגדלת התמי"ג.

שאלה מספר 3- תופעות אקלימיות

א. תיאור התופעות האקלימיות: (יש לבחור 3)

- צל גשם- תופעה בה אזור לא מקבל מים כתוצאה מהר/רכס הרים המפריד בינו לבין הים, אשר גורם לירידת כמות גשמים גדולה על קו פרשת המים ולפני העליה להר מכיון הים
- קרה- תופעה מתרחשת בלילות קרים ובהירים כשאויר קר גולש ממקום גבוה לנמוך בהם הטמפרטורה על הקרקע היא 0 מעלות. –

פגיעה אדירה לחקלאות.

- בריזה- רוח קלילה וממוזגת המגיעה מהים כתוצאה מהפרשי הטמפרטורות בין הים ליבשה בשעות הערב.
- גשמי פתע וזרימה שטפונית- אזור שלא רגיל לקבל גשם במהלך השנה, יקבל גשם פתע הנוצר באזור התעבות העננים. למשל בים המלח העננים נסחטים בהרי יהודה ונצברים מחדש בים המלח. הדבר מוביל לזרימת מים חזקה אשר לא מחלחלת לאדמה בגלל סוג האדמה, וכך נשטפים כלפי הים.
- משרע טמפרטורות נמוך- מקום המקורב לים ובו יש טמפרטורות ממוזגות המושפעות מהים וכך הפרש הטמפרטורות לא משתנה באופן משמעותי בין המיום ללילה.
- עומס חום כבד- שילוב של טמפרטורה גבוהה ולחות גבוהה. ככל שהטמפרטורה גבוהה יותר, אדם צריך אידוי מוגבר יותר של זיעה על מנת להתקרר, וככל שהלחות היחסית גבוהה יותר, כך יחוש יותר חם ויוכל להתקרר פחות.

ב. (1) צל גשם- ים המלח מדבר יהודה

קרה- הרי שומרון או הר הנגב
בריזה-מישור החוף, ואזור הכנרת.
גשמי פתע וזרימה שטפונית- נגב ומדבר יהודה
משרע טמפרטורות נמוך-מישור החוף
עומס חום כבד- עמק הירדן, מישור החוף באביב.

(2) יש להסביר את כל המושגים שבחרתם בשאלה הקודמת, לפניכם דוגמה להסבר :

צל גשם במדבר יהודה : האויר הלח מגיע עם רוחות מערביות מהים התיכון, העננים מטפסים לכיוון הרי יהודה. על מורדות הרי יהודה המשקעים יורדים.

האוויר היבש יורד לכיוון ים המלח ובירידה הוא מתחמם ונוצר צל גשם באזור מדבר יהודה.

משרע טמפרטורות נמוך- מקום המקורב לים ובו יש טמפרטורות ממוזגות המושפעות מהים וכך הפרש הטמפרטורות לא משתנה באופן משמעותי בין המיום ללילה. באזור מישור החוף הים התיכון מתחמם ומתקרר בקצב אחר מהיבשה שלידו ובכך מאפשר לרוח קרירה לקרר את האדמה במהלך היום ולכן אין הבדל גדול בין הטמפרטורות ביום ובלילה.

שאלה מספר 4- חקלאות מדרש תמונה

- א. (1) בתמונה 1 מצולם מכון חליבה. בתמונה 2 מצולם טרקטור שאליו רתומה עגלת איסוף. בתמונה 3 מצולם מטוס ריסוס. בתמונה 4 מופיעה חממה ובתמונה מספר 5- הדברה בעזרת בעלי חיים (הדברה ביולוגית).
- (2) מכון החליבה הופך את הרפת למכנית ומוחשבת. כך אפשר לחסוך בכוח אדם והפרות נחלבות מהר יותר וביעילות יותר.
- עגלת האיסוף הופכת את העבודה בשדה למכנית ומהירה יותר. לא צריך שפועלים יאספו את הירקות, הטרקטור עושה זאת.
- מטוס הריסוס מרסס שטחים נרחבים יותר ממה שיכול אדם או טרקטור ומהר יותר.
- גידול בחממה מאפשר לשלוט במזג האוויר ובכמות המים והאור שכל צמח מקבל. כך אפשר לגדל בלי צורך להתחשב בעונות השנה ובמיקום של הגידול.
- הדברה ביולוגית מצמצמת את הפגיעה באדם ובסביבה בכך שהיא מחליפה את חומרי ההדברה הכימיים המזיקים.
- ב. לדעתי, הממשלה צריכה להיות מעורבת יותר בענף הכלכלה בישראל מכיוון שבחקלאות הישראלית יש חשיבות אידיאולוגית. מטרת המפעל הציוני היתה להתיישב במדינה עצמאית, הן בהיבט ריבוני והן בהיבט כלכלי. החקלאות מייצגת את הקיום הבסיסי של החיים - האוכל שאנו אוכלים - ובלעדיה המדינה האוכלוסיה הישראלית עלולה להיות מנוכרת לקרקע שעליה אנו חיים. בנוסף, החקלאות משמרת ערכי איכות סביבה בכך שהיא שומרת על שטחים ירוקים ופתוחים. אלמלא החקלאות בישראל, עלולה הבניה למגורים להשתלט על הנוף. על כן, אני חושב שהממשלה צריכה להתערב בענף החקלאות על מנת לשמרו.

שאלה מספר 5- ישובים כפריים

- א. קיבוצים בתחילת דרכם הושתתו על סוציאליזם ומשמעותו שוויון מלא בין החברים בקיבוץ ושותפות מלאה והדבר בא לידי ביטוי בצורת הישוב הכוללת: מבנים אחידים בעלי גודל דומה המסודרים אחד ליד השני בישוב, מבני ציבור משותפים במרכזי, הישוב ללא בניה פרטית, פעילות חקלאית- השטח החקלאי מקיף את הישוב. הכבישים המרכזיים מקיפים את שטח המגורים ויוצרים אחידות באזור המגורים.
- ב. על פי המפה של אלון הגליל, שימוש הקרקע העיקרי הוא מגורים. והוא מבטא את צורת הישוב – ישוב קהילתי כיוון שהוא ישוב המתאפיין בחיי קהילה (הקהילה קודמת לקולקטיב) אבל לא חקלאות. מוסדות הציבור נמצאים בעיר הקרובה ואנשי הישוב עובדים בעיר ולא בישובם.
- ג. מאז שנות ה-90 מדובר על הקיבוץ המתחדש, במטרה להיחלץ ממשברי שנות ה-80.. במרכז השינוי היה תהליך ההפרטה כלומר צמצום השותפות בין החברים בקיבוץ. השינויים באו לידי ביטוי בהעסקת עובדים מחוץ לקיבוץ, הפרדת מפעלי הקיבוץ, דירוג שכר והתמחות העובדים, הדירות הועברו לבעלות החברים והחלו הרחבות עם מבנים לא אחידים, מוסדות הציבור עוברים לאזורים שונים בקיבוץ לפי הצורך בשל הקמת ועד מנהל (לא עוד אספת חברים כללית)

שאלה מספר 6- מחזור פסולת

- א. מדינת ישראל מעודדת מיחזור פסולת, כדי לחנך לתרבות ברת קיימה, וכדי להגן על המשאבים הטבעיים למשל- למנוע זיהום מי תהום, הרעלת הים, הרעלת בעלי חיים ועוד.
- ב. הפרדת הפסולת במקור היא שיטה בה מחנכים את התושבים לחלק את הפסולת לפחים שונים על פי תוכן הפסולת. הפסולת תועבר לפי תוכנה למקום ההטמנה או לשימוש חוזר. הפרדת קצה היא הפרדה הנהוגה במדינות אחרות בעולם בה האשפה הביתית מושלכת

למיכל אחד וההפרדה נעשית באופן מרוכז על ידי המדינה.

חסרונות להפרדת פסולת במקור: קושי ביישום כיוון שאין פיקוח על ההפרדה, קושי
בנראות (המון פחים), קושי בחינוך- מתבסס על התושב ורצונו למחזר, איכות חומר הגלם
נפגעת כיוון שלא מטפלים בהפרדה כמו שצריך.

ג. (1) יתרון בשריפת פסולת על פי הקטע: מצליחים לטפל בבעיית הפסולת
ועל ידי כך מייצרים אנרגיה מן הקיטור שנוצר בתהליך השריפה.

(2) חסרונות של שריפת פסולת- שחרור גזים רעילים לחלל בעקבות
שריפת פסולת, עלות הקמה ותיפעול מתקני שריפה היא גדולה.

שאלה מספר 7- רב שיח בנושא שיקום ים המלח

א. ענף הכלכלה שנפגע הוא ענף התיירות כיון ששטח ים המלח מצטמצם. וכך יש פגיעה
במלונות ובתיירות באזור המלונות כתוצאה מהצטברות מלח.

ענף מקבל סיוע מהירידה במפלס- מפעלי ים המלח שהשמש מאדה את המים באופן
טבעי והם עושים זאת באופן מלאכותי.

ב. פרויקט "מובל השלום" הוא פרויקט שכולל גם התפלת מים וגם העברת מים מ-ים
סוף אל ים המלח. מטרת הפרויקט הן בין היתר לספק מים מותפלים לממלכת ירדן,
לרשות הפלסטינית ולישראל, ולנצל הפרש גובה בין ים סוף לים המלח כדי לייצר
אנרגיה שתספק חשמל גם להתפלת המים המתוקים והעברתם ליישובים.

יתרונות הפרויקט: ייצור מים מותפלים בכמות גדולה, עשייה למען המזרח התיכון
כולו, ייצוב ים המלח בעזרת תוצר הלוואי של ההתפלה, שימוש באנרגיה
הידרואלקטרית להתפלה. יצירת שיתוף פעולה בינלאומי במזרח התיכון.

ג. מתנגדי הפרויקט מפחדים שהחיבור בין ים סוף לים המלח יעודד תגובה של
הצטברות גבס ואצות ותפגע פגיעה אקולוגית בים המלח.

תשובות לחלק "המזרח התיכון"

שאלה 8 - המאפיינים של המזרח התיכון:

א. (1) טורקמניסטן מאופיינת בדת האיסלאם, במקורות נפט ובאקלים מדברי. מרוקו מאופיינת בדת האיסלאם ובלאום ערבי. פקיסטן מאופיינת בדת האיסלאם ובמקורות נפט.

(2) טורקמניסטן לא מאופיינת בלאום ערבי. מרוקו לא מאופיינת במקורות נפט. פקיסטן לא מאופיינת בלאום ערבי ובמקורות נפט. אתיופיה לא מאופיינת בלאום ערבי, לא במקורות נפט, לא באקלים מדברי ולא בדת האיסלאם (רק שליש מהאתיופים מוסלמים, הרוב נוצרים)

ב. השפעה אחת של האקלים המדברי על המזרח התיכון מתבטאת בפיזור האוכלוסיה. במזרח התיכון האוכלוסיה מרוכזת בריכוזים צפופים, בעיקר סביב מקורות מים ואדמה פוריה. באיזורים המדבריים אין כמעט ישובים.

השפעה נוספת היא על הכלכלה, משאבי המים מוגבלים בגלל האקלים המדברי ועל כן הכלכלה לא יכולה להסתמך רבות על חקלאות אלא על תחומים אחרים. מיעוט משאבי המים מביא גם למאבקים וסכסוכי שליטה על מקורות מים.

שאלה 9 - אוכלוסיה

א. (1) יחידת הנוף העיקרית באזור האוכלוסיה הכורדית היא הרים. האזור הררי בגובה רב של כ-4,000 מ'.
(2) האוכלוסיה הכורדית נמצאת בשטח המדינות תורכיה, סוריה, עירק ואיראן.

ב. היתרונות הגאוגרפיים של חבל כורדיסטן הם ריבוי מקורות המים והשליטה במקורות המים של הנהרות פרת וחידקל. בשטח החבל יורדים גשמים רבים והוא עשיר במים. ריבוי המים, יחד עם השטח ההררי יכולים להיות פוטנציאל להפקת חשמל בעזרת סכרים הידרואלקטריים, וגם זה יתרון לחבל.

יתרון נוסף הוא ההגנה הטבעית שיוצרים ההרים מפני תוקפים אפשריים. התנועה בהרים הגבוהים קשה וכך קשה לכבוש את החבל.

יתרון נוסף יכול להיות הנוף והפוטנציאל התיירותי שיש בחבל בגלל הנוף האטרקטיבי.

שאלה 10 - נפט

א. התנאים להיווצרות נפט במזרח התיכון:

1. הנפט נוצר, ככל הנראה, מריקבון של יצוריים מיקרוסקופיים ימיים ועל כן, על מנת שיווצר נפט צריך להיות בקרבת מים בטמפרטורה נוחה למחיה של יצוריים ימיים ובעומק לא רב. בעבר, היה

המזרח התיכון מתחת לים קדמוני ובגלל האקלים החם שבו, חיו בו המון פסיכומטרי בגרויות מבחן אמ"ר GMAT יצורים מיקרוסקופיים שבהמשך שקעו לקרקעית הים.

2. צריכים להיות סלעים שיקלטו את המשקעים ויאגרו אותם. סלעים כמו גיר וחול שכמותם יש במזרח התיכון לרוב, בגלל המדבר.

3. צריכים להיות גם סלעים אטומים שימנעו את בריחת הנפט מהמאגר, גם כאלה יש במזרח התיכון.

4. צריך שיהיה בעומק האדמה מבנה גיאולוגי בצורה של קער (כמו קערה) על מנת שהנפט יילכד בתוכו. מבנים כאלה קיימים באיזור קימוט פשוט, כמו במזרח התיכון.

ב. (1) הנתונים מראים ירידה משמעותית בשימוש בנפט לייצור חשמל בעולם. ירידה של יותר מחצי בתוך 20 שנה. ירידה כזאת בוודאי גורמת לירידה בכמות הנפט הנמכרת בעולם ועל כן יכולה לפגוע בהכנסות של סעודיה באופן משמעותי.

(2) הגרף מראה תנודתיות חזקה מאוד במחיר חבית נפט בעשר השנים האחרונות- עליות חדות וירידות חדות. שינויים כה חדים מקשים על תכנון כלכלי לכמה שנים קדימה. קשה לקבוע מה יהיו ההכנסות מנפט בשנים הקרובות בגלל השינויים התכופים והמשמעותיים במחיר הנפט. אם סעודיה לא יכולה לדעת מה תהיה רמת ההכנסות שלה, קשה לה לעשות תכנון כלכלי מבוסס.

שאלה 11 - תיירות במצרים

א. מאפיינים המושכים תיירות למצרים - אתרים ארכיאולוגיים כמו הפירמידות והספניקס. חופים ים ומזג אויר נוח כל השנה.

חיבור תרבותי של עולם מפותח ועולם מתפתח.

נהר הנילוס שהוא הארוך בעולם ובעל הסטוריה דתית.

קרבה יחסית לאירופה.

ב. (1) המגמה הכללית בתקופה I היא עליה במספר התיירים והמגמה הכללית בתקופה II היא ירידה במספר התיירים.

(2) הגורם למגמה בתקופה II הוא המהפכה שהיתה בשלטון במצרים כאשר חוסני מוברק הודח ובמקומו עלו האחים המוסלמים לשלטון. למגמה זו יש השפעה שלילית על כלכלת מצרים שכן זו ירידה של מיליוני תיירים נכנסים למדינה ואיתם ירידה משמעותית בהכנסה שיכולה היתה להתווסף לכלכלת מצרים.

שאלה 12 - נשים במזרח התיכון

א. חברה פטריארכלית היא חברה שבה לגברים יש עליונות על פני נשים. ראש המשפחה או ראש השבט נחשב עליון על פני האחרים במשפחה ובפרט על פני הנשים במשפחה, שהן ממש רכוש וזכותו לעשות בהן כרצונו. בחברה כזו, מעמד האישה זהה לזה של חפץ שאפשר לסחור בו ולהשתמש בו בלי להתחשב ברצונותיו.

ב. (1) הגורמים לשינוי בחברה הפטריארכלית במזרח התיכון הם יציאת הנשים לעבודה מחוץ לבית.

הגירת גברים רבים בעלי משפחות לצורך פרנסה במדינה אחרת והשארת הנשים לנהל את הבית והמשפחה. פסיכומטרי בגרויות מבחן אמ"ר GMAT

וגורם שלישי הוא מלחמות רבות שגבו את חייהם של גברים והותירו את הנשים לבדן.
(2) תחומי תעסוקה שבהם שינוי זה בא לידי ביטוי הם הנדסה, רפואה ומשפטים.

